

A. P. Przew. Rady
[Signature]

Pismo przewodnie

Lotowiska. Styczeń 2026

**STAROSTWO POWIATOWE
W LESKU
SEKRETARIAT**

WPLYNEŁO

2026 -01- 23

L.dz. 29 Za: e-mail
3 egz.: 201.

Podpis: *[Signature]*

Szanowni Państwo

Jako Rada Powiatu jesteście Państwo najważniejszym w regionie Bieszczadów reprezentantem społeczności lokalnych. Dlatego też w pierwszym rzędzie to do Państwa kierujemy swoją prośbę o poparcie naszego stanowiska zaprezentowanego w załączonej Petycji, a dotyczącego uporządkowania coraz bardziej lawinowej na Podkarpaciu polityki rezerwatowej.

Nasze postulaty nie kwestionują samej idei ochrony rezerwatowej jako jednej z podstawowych form ochrony przyrody, lecz stanowią pakiet pilnych, systemowych aktualizacji w zakresie (i) selekcji propozycji, (ii) ich procedowania oraz (iii) późniejszego zarządzania ustanowionymi rezerwatami. Ma to szczególne znaczenie w kontekście lawinowo rosnącej liczby coraz słabszych obiektów, przy jednoczesnych problemach z bieżącą opieką nad już istniejącymi rezerwatami – pochodzącymi z wcześniejszej, dużo rozważniejszej selekcji (obecnie aż 97% rezerwatów na Podkarpaciu nie posiada wymaganych ustawowo Planów Ochrony!)

W niniejszej petycji postulujemy, aby proces tworzenia rezerwatów przyrody był prowadzony w oparciu o:

1. Rzetelne, porównawcze i weryfikowalne dane przyrodnicze oraz historyczne,
2. Niezależną kwalifikację oraz jasno określone, spójne i transparentne procedury oceny projektów, w tym zdecydowanie bardziej krytyczne podejście do propozycji słabszych i wadliwych (obecnie procedowanych)
3. Dobór narzędzi do zróżnicowania środowisk, a metody i scenariusze - elastyczne do zmian sytuacji,
4. Realizm oceny możliwości finansowych i organizacyjnych związanych z funkcjonowaniem rezerwatów,
5. Możliwie wczesne i rzeczywiste włączanie interesariuszy, zwłaszcza lokalnych społeczności.

Przedstawione Postulaty wynikają z aktualnej wiedzy naukowej z zakresu ochrony przyrody, zarządzania obszarami chronionymi oraz doświadczeń praktycznych, w tym wieloletniej praktyki leśnej ale także analizy uwarunkowań i potrzeb społecznych. Ich wdrożenie pozwoli na istotne podniesienie jakości zgłaszanych propozycji, jasną systematykę i najwyższy poziom jakościowy powoływanych obiektów, a także na wzmocnienie trwałości i skuteczności późniejszej ich ochrony. Naszym celem jest też ograniczenie konfliktów społecznych, wynikających z braku transparentności i unikania wczesnego dialogu z lokalnymi interesariuszami.

Niniejsza petycja, wraz z ewentualnym Państwa poparciem, zostanie udostępniona do podpisywania na stronie internetowej, a dopiero po zebraniu podpisów zostanie przesłana jej adresatom.

Do czasu podjęcia rozstrzygnięć, określenia scenariuszy dalszego działania oraz wyboru postulatów przewidzianych do wdrożenia – wnioskujemy o wstrzymanie procedowania wszystkich aktualnie rozpatrywanych propozycji ustanowienia rezerwatów przyrody.

Uzasadnienie

Postępujące na naszych oczach zmiany klimatyczne, presja biotyczna i abiotyczna oraz rosnąca dynamika procesów przyrodniczych, to tylko niektóre z wyzwań stojących przed dotychczasowym modelem ochrony rezerwatowej. Niestety zamiast koniecznej w tej sytuacji szerszej rewizji i ewolucji postaw, obserwujemy na Podkarpaciu lawinowy wzrost tworzenia rezerwatów w starym modelu ochrony konserwatorskiej. Taki stan rzeczy mocno kontrastuje z jednoczesnym brakiem realizacji ustawowych obowiązków wobec znacznej części rezerwatów już istniejących (tylko 3 na 106 rezerwatów ma Plany Ochrony).

W praktyce obecny proces weryfikacji kwalifikuje do rezerwatów znaczne powierzchnie leśne, gdzie:

- za „unikalny” przedmiot ochrony uznawane są formacje powszechnie występujące w regionie,
- brak badań porównawczych weryfikujących wnioskową „wyjątkowość” miejsca lub „nadzwyczajne bogactwo” gatunków chronionych – porównywalne lub większe w podobnych miejscach w okolicy,
- za „cenne” i „naturalne” uznawane są drzewostany powstałe z antropogenicznych przekształceń,
- ochroną rezerwatową obejmowane są gatunki już skutecznie chronione innymi instrumentami prawnymi, przy jednocześnie większej wartości dodanej dotychczasowej ochrony
- jako przedmiot ochrony proponowane są układy środowiskowe i gatunkowe o wysokiej dynamice zmian; przy dużym prawdopodobieństwie utraty / zniekształceń tych przedmiotów

Obecny system dopuszcza i legitymizuje też rozwiązania w sposób oczywisty szkodliwe i błędne:

- forsuje się rezerwat drastycznie „zamykające w kotle” miejscowość stricte turystyczną (Rajskie) a protesty wszystkich mieszkańców są ignorowane zarówno przez RDOŚ jak i promujące rezerwat nadleśnictwo, skądinąd oczekujące wobec ich projektu PUL akceptacji RDOŚ i podpisu Ministra,
- rezerwat ścisły jest błędnie wnioskowany do ochrony złożonego układu krajobrazowego, ochronie którego służą inne instrumenty prawne – obecnie udanie funkcjonujące wobec tego układu i dające też ewidentną wartość dodaną w porównaniu do szkodliwie wnioskowanej ochrony rezerwatowej.
- do procedowania przechodzą pomysły ogromne obszarowo (1300 ha) a pozbawione jakiegokolwiek dokumentacji projektowej (tylko nazwa i narysowana mapka); wnioski te podlegają obligatoryjnym i kosztogennym dla podatnika (1) wizjom terenowym, (2) „negocjacja” i (3) „kompromisowemu rozwiązaniu”, z dobieranym następnie do niego możliwym lokalnie przedmiotem ochrony.

Powyższe projekty generują istotne skutki społeczne i gospodarcze, zwłaszcza w odniesieniu do lokalnych społeczności oraz funkcjonowania gospodarki leśnej, a to bez przedstawienia rzetelnej analizy tych skutków i bez zapewnienia adekwatnych mechanizmów kompensacyjnych.

Doświadczenie pokazuje też, że podlegający odgórnej presji RDOŚ ignoruje sprzeciwy wobec rezerwatów oraz merytoryczną ich krytykę / korektę, a odpowiedzi nie udziela – obecny system pozwala też i na to.

Dlatego przyjęliśmy inną strategię - nasza Petycja, zamiast sprzeciwu wobec niektórych projektów forsowanych przez „podwykonawców” systemu, proponuje szereg pozytywnych zmian „naprawczych” dla samego systemu. Porzucamy - i tak regularnie ignorowaną - postawę krytyczną i docieramy do jądra systemu, postulując jakościową zmianę jego funkcjonowania, a w efekcie – „ucywilizowanie” (uspokojenie i udoskonalenie) podstawowych mechanizmów procedowania i realizacji ochrony rezerwatowej przez podmioty połączone wykonawczo z tym systemem.

Jako że niniejsza Petycja jest pomyślana jako z założenia pozytywna w intencjach (troska o rzeczywiście wysoką jakość ochrony przyrody), będzie dużo trudniejsza do odrzucenia przez decydentów, a jednocześnie ma szansę zyskać dużo większe zaufanie i wsparcie społeczne.

Nasz głos ma charakter naprawczy, a przy tym oddolny i apolityczny. Jego celem jest wyłącznie usprawnienie mechanizmów planowania, procedowania i realizacji ochrony rezerwatowej, w sposób zgodny z aktualną wiedzą naukową, zasadami dobrej administracji oraz interese publicznym.

Z wyrazami szacunku

(w imieniu grupy mieszkańców)

PETYCJA

w sprawie wzmocnienia jakości, przejrzystości i skuteczności procesu tworzenia rezerwatów przyrody w województwie podkarpackim

Adresaci:

- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Rzeszowie (RDOŚ)
- Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska (GDOŚ)
- Ministerstwo Klimatu i Środowiska (MKiŚ)
- Kancelaria Premiera Rady Ministrów
- Kancelaria Prezydenta RP

My, niżej podpisani, zwracamy się z wnioskiem o zawieszenie procedowania obecnych rezerwatów i uprzednie wdrożenie rozwiązań, które zapewnią, że projektowanie i ustanawianie rezerwatów przyrody będzie: (1) oparte na możliwie najlepszych danych i dowodach, (2) przejrzyste proceduralnie, (3) realne do sfinansowania i monitorowania, (4) społecznie legitymizowane poprzez wczesne i rzetelne włączanie interesariuszy, (5) adekwatne do wyzwań zmian klimatu i innych presji oraz realne w tym kontekście.

Nieodłączną częścią tej petycji jest „Uzasadnienie” (rozszerzenie) dostępne [tutaj \(PDF\)](#)

I. Wnioski i postulaty (krytyczny standard dla rezerwatów i ich projektów)

1) Niezależna recenzja merytoryczna projektów rezerwatów przed formalnym procedowaniem

Wnosimy o wprowadzenie etapu wstępnej, zewnętrznej recenzji (peer review) dla wniosków rezerwatowych – przez panel ekspertów z jawnymi oświadczeniami o konflikcie interesów. Celem jest wczesne wychwytywanie braków danych, błędów metod, niejasnych celów ochrony i rozbieżności między deklarowanym a faktycznym przedmiotem ochrony. Pozwoli też na - prewencyjne do zewnętrznych nacisków - powstrzymanie procedowania zbyt słabych jakościowo propozycji oraz na dużo przejrzystsze katalogowanie i anonowanie tych projektów - obecnie utajnionych przed wszystkimi stronami na wcześniejszych etapach procedowania.

2) Standard dowodowy dla argumentu „bogactwa gatunków (w tym chronionych)” i ocena porównawcza na bazie podobnych środowisk

W przypadku powoływania się na ponadprzeciętne bogactwo gatunków wnosimy o: (a) opis metodyki inwentaryzacji (udokumentowane: czas, sezon, wysiłek, zakres taksonów), (b) wskazanie i analizę obszarów referencyjnych (porównawczych) o podobnych warunkach siedliskowych, (c) analizę i prezentację „wartości dodanej” proponowanego rezerwatu na tle istniejących form ochrony (np. Natura 2000, obszary chronionego krajobrazu).

3) Rzetelność terminologiczna oraz minimalny moduł „historia i użytkowanie terenu”

Wnosimy o obowiązkowe ujęcie w dokumentacji: historii użytkowania (leśnego i nieleśnego), przekształceń siedlisk, dawnych map i źródeł archiwalnych – tak, aby opisy „naturalności” i „pierwotności” były możliwe do weryfikacji i zgodne z wiedzą naukową, a deklarowany stan obiektu – trwały historycznie w obliczu zachodzących zmian i dobrze prognozujący w zachowaniu jego chronionego stadium, charakteru i składu gatunkowego.

4) Praktyka nazewnicza, jako kryterium wartości i prawidłowości rezerwatu

Stosowanie lokalnych nazw własnych i kulturowych popartych zapleczem historycznym i współczesnym. W przypadku używania toponimów – priorytetowe stosowanie nazw lokalnych obiektów geograficzno-przyrodniczych – adekwatnych w ich skali do skali obiektu rezerwatu (mikrotoponimy zamiast makrotoponimów). Każdorazowe włączanie reprezentacji większości mieszkańców - jako interesariuszy - do procesu nazewniczego rezerwatów (p. 9). Unikanie opierania nazw i tworzonych rezerwatów na gatunkach zwierząt migrujących siedliskowo a więc nieobecnych (niedźwiedź), podatnych na zagrożenia biotyczne (ryś, żbik, żubr) lub podlegających potencjalnej redukcji populacji (niedźwiedź, wilk, bóbr itp) .

5) Ocena ryzyk i adaptacyjne podejście do presji biotycznych i klimatycznych

Wnosimy o to, aby już na etapie projektu rezerwatu wskazywać kluczowe ryzyka (susze, gradacje owadów, pasożyty/choroby drzew, gatunki inwazyjne, dynamika czynników klimatycznych) oraz prognozy uruchamiania działań ochrony czynnej, jeśli jest to potrzebne dla realizacji celu ochrony.

6) Jawny plan finansowania i wykonalności

Wnosimy o dołączanie do projektu rezerwatu: (a) szacunku kosztów (plan ochrony/plan zadań ochronnych, monitoring, egzekucja, audyty, komunikacja), (b) wskazania źródeł finansowania w horyzoncie co najmniej 10 lat, (c) oceny wykonalności kadrowej (kto i jak będzie realizował monitoring i działania).

7) Obowiązkowy monitoring i publiczne raportowanie efektów

Wnosimy o wdrożenie standardu monitoringu efektów ochrony (przyrodniczych i – tam, gdzie relewantne – społecznych), z publikacją wyników oraz mechanizmem działań korygujących.

8) Zróżnicowanie narzędzi ochrony w krajobrazach mozaikowych

W przypadkach obszarów o silnym zróżnicowaniu wewnętrznym wnosimy o stosowanie strefowania i narzędzi dopasowanych do składników (np. strefy ochrony ścisłej, strefy ochrony czynnej, utrzymanie siedlisk otwartych), zamiast jednorodnego modelu ochrony i w efekcie unifikacji różnorodności.

9) Analiza skutków społeczno- gospodarczych i wczesne włączanie interesariuszy

Wnosimy o przeprowadzanie, proporcjonalnie do skali planowanych ograniczeń, analizy skutków dla społeczności lokalnych czyli (rekreacja, turystyka, dostęp do lasu, lokalna gospodarka) oraz o

prorowadzenie konsultacji z reprezentantami wszystkich grup interesariuszy na możliwie wczesnym etapie – zanim utrwala się konflikty i polaryzacja.

10) Sprawiedliwość i odpowiedzialność społeczna ochrony przyrody

Projektowanie rezerwatów z poszanowaniem zastanych potrzeb społeczności lokalnych oraz ich życiowych i zawodowych relacji z przyrodą. Zabezpieczenie dostępu do dóbr i funkcji kulturowych (np. szlaki jagodziarzy), realizowania rekreacji oraz do krytycznych egzystencjonalnie - atrakcji turystycznych funkcjonujących przed powołaniem rezerwatu (np. szlak kolejki leśnej – Roztoki pod Obnogą). W razie utraty powyższego – polityka trwałych rekompensat dla pokrzywdzonych (*Social Responsibility of Nature Conservation*).

11) Wolumenowy umiar ochrony przyrody w obszarach z obecnością ekumen ludzkich

Postulujemy każdorazową analizę nasycenia formami ochrony i kumulacji ograniczeń z nich wynikających (tzw. „chłonność społeczno-gospodarcza”) oraz wprowadzenie zasad górnego pułapu zagęszczenia proponowanych obiektów ochrony rezerwatowej wprowadzanych w regionach zamieszkałych i użytkowanych gospodarczo, a przy jego przekraczaniu – bezwzględnej akceptacji społeczności lokalnych. Obecnie zdarzają się miejsca gdzie w promieniu 15 km istnieje już kilkanaście rezerwatów, do tego w niektórych przypadkach pokrywających się ze sobą tematycznie / przedmiotem ochrony, czyli pozbawionych podstawowego ich warunku - ewenementowości. To jakość i unikatowość, a nie ilość i powierzchnia - powinny być priorytetem rezerwatowej ochrony przyrody.

12) Planowanie sieci rezerwatów w ujęciu systemowym

Wnosimy o to, aby nowe rezerваты były dobierane na podstawie zasad planowania systemowego (reprezentatywność, komplementarność, łączność ekologiczna, „wartość dodana” względem istniejących form ochrony), zamiast arbitralnych potrzeb liczbowych i narzucanej odgórnie presji.

II. Prośba o odpowiedź i tryb dalszych prac

Prosimy o:

1. Informację, które z powyższych standardów mogą zostać wdrożone w bieżących procedurach,
2. Wskazanie planu działań (harmonogram) oraz jednostek odpowiedzialnych,
3. Udostępnienie (w BIP lub w trybie informacji publicznej) zbiorczego zestawienia: liczby rezerwatów bez aktualnych planów ochrony, rezerwatów z zdaniami ochronnymi (z oceną ich stopnia realizacji i wystarczalności) oraz stanu monitoringu wszystkich rezerwatów i finansowania ich działań ochronnych.

Sugerowany scenariusz działań:

- i. Bieżące projekty: procedowanie z pakietem działań dostępnych od ręki (peer review, projekt metodyki, analiza wartości dodanej, inwentaryzacje porównawcze, włączenie interesariuszy, analiza historyczna etc.), z autoanalizą i odnotowanym problemowym know-how w trakcie.

- ii. Szybka ścieżka pilotażowa standardów dla wybranych np. 3–4 rezerwatów (z kompletem procedur i audytem ich wykonalności, obowiązkowe regularne *self-education*)
- iii. Audyt, klasyfikacja ocenowa i działania naprawcze dla istniejących rezerwatów

III. Procedury weryfikacyjne dla dotychczasowych rezerwatów (audyt rozwiązań i zmian)

Wnioskujemy o przeprowadzenie precyzyjnych analiz:

1. Stopień uwzględnienia powyższych kryteriów (postulatów 1-12) dla procedowanych dotąd rezerwatów, ze szczególnym skupieniem na kwestii włączenia od samego początku interesariuszy lokalnych i ich zdania oraz potrzeb (analogicznie np. do procedur PULi).
2. Oceny możliwości wdrożenia tych kryteriów (w formule audytu tych obiektów, z oświadczeniami o konflikcie interesu od wykonawców), a w przypadku możliwości procedowania części lub wszystkich kryteriów – określenie scenariusza wdrożenia działań naprawczych i procedur wyboru podmiotów realizujących
3. Ocena skuteczności dobranej dotychczas formuły ochrony (ściśła, czynna etc.) dla zachowania zastanego dziedzictwa historycznego, krajobrazowego, zróżnicowania środowisk, pięter i gatunków w obrębie powołanych na nich rezerwatów oraz (1) podania strat w tym zakresie (np. zmiana populacji bezlista okrywowego na danym terenie), (2) wskazania odpowiedzialności instytucjonalnej i decyzyjnej (na jakim etapie, w jakim trybie i na podstawie jakich danych podejmowano decyzje) (3) propozycji niezbędnych procedur i działań naprawczych, (4) wskazania źródeł finansowania tych działań oraz harmonogramu wdrożenia.

Prosimy o podanie czasookresu realizacji powyższych punktów, a następnie udostępnienie społeczeństwu wyników tych analiz/audytów np. na BIP

IV. Wnioski końcowe (ogólne)

Zasoby osobowe potrzebne do realizacji postulatów niniejszej petycji mogą zostać przesunięte z obszaru procedowania w tym roku 41 kolejnych rezerwatów - w związku z brakiem bieżących zagrożeń dla tych obszarów (obowiązujące moratoria i wyłączenia) lub homeopatyczną skalą tych zagrożeń (malejąca z czasem i tak niska presja), a to przy braku istnienia wymiernej wartości dodanej tych rezerwatów w porównaniu do obecnych form ochrony obowiązujących na tych obszarach.

Za szczególnie konieczne uważamy przywrócenie postawy umiaru i rozwagi w powoływaniu rezerwatów chroniących podobne środowiska i formacje przyrodnicze oraz krytyczne podejście do postrzegania obecności gatunków chronionych jako rzekomego ewenementu miejsca – bez indeksacji porównawczych w analogicznych miejscach w szerszym otoczeniu – jako hipotetycznie całościowo bogatym gatunkowo.

Coraz powszechniejsze zjawisko lokalnego wyczulenia społecznego na presję i nadmiarowość ochrony przyrody, pozbawionej przy tym wiarygodnego jej uzasadnienia (fikcyjna Puszcza Karpacka Pod Przemysłem, powszechność środowiska Zlewni Roztok, ochrona ściśła układów krajobrazowych), w zderzeniu z decyzyjną apodyktycznością instytucji - skutkują trwałą regionalną utratą wiarygodności

ochrony przyrody, a temu chcemy przeciwdziałać. Eskalacja ochroniarskiej presji działa tu przeciw skutecznie, szkodzi też wyraźnie jakościowym propozycjom rezerwatów, które jednoznacznie popieramy.

Wszystkie procedowane obecnie rezerwaty podlegają ryzykom i wadom podkreślanym w powyższej liście postulatów (Cz. I), dlatego wnosimy o wstrzymanie procedowania tych rezerwatów do czasu ewolucji ochrony rezerwatowej do (i) wyższego pułapu jakości rezerwatów (ii) skuteczności działania istniejących rozwiązań ochrony rezerwatowej, (iii) zgodności z prawem obecnej ochrony rezerwatowej – większościowy brak ustawowo wymaganych Planów Ochrony (iv) jej odpowiedzialności społecznej, (v) zapewnienia społecznościom lokalnym transparentności procesów projektowania i procedowania rezerwatów oraz (vi) zapewnienia partycypacji tych społeczności w tych procesach od samego początku i ich edukacji w zakresie tych procesów (świadomość).

Rosnące wymagania i oczekiwania społeczne wymuszają także tę ewolucję.

Z poważaniem

 (w imieniu szerszego grona mieszkańców)

